

Drie maal een lesbeschrijving voor evenzoveel creatieve lessen.

Samengesteld en uitgegeven i.s.m.

HOGESCHOOL **I P A B O**

Les 1 : Creatief schrijven

Titel: "Dijkdichten."

Onderwerp: De kinderen laten zich door hun waarnemingen van het Noordhollands landschap in het algemeen en de landelijke omgeving waar ze wonen in het bijzonder inspireren tot het schrijven van een daiku.

Doelgroep: Groep 7/8 van de basisschool

Doelen:

- Algemeen
- de kinderen worden aangezet tot creatief schrijven
- Concreet / vakspecifiek
- de kinderen schrijven een daiku
 - ze kunnen daartoe woorden associëren
 - ze ervaren hoe ze stapsgewijs tot het schrijven van een gedicht komen.

Introductie

Een goed introductie is belangrijk voor iedere les waarbij kinderen in welke vorm dan ook creatief gaan scheppen. We moeten de kinderen hier "triggeren". Inspireren ! We doen dat in drie stappen:

Introduceren

Hier moet de leerkracht zelf een keuze maken, die afhangt van de mogelijkheden en de beginsituatie. Het kan een wandeling of fietstochtje zijn, een filmpje (in de eigen omgeving gemaakt) of het verhaal "De woordenwinkel" (zie bijlage), eventueel met de betreffende woordjes aan een lijn om het concreet te maken. Een eigen idee kan natuurlijk ook.

Tip: Uit ervaring is gebleken dat de kinderen op lokatie de meeste inspiratie opdoen en het best gemotiveerd raken. Een wandeling of kleine fietstocht brengt ze naar de dijk, waar U ze op papier een aantal vragen kunt laten beantwoorden m.b.t. geur en kleur, geluid en gevoel etcetera.

Informeren

Ga verder in op hoe de kinderen de omgeving beleven. Met het oog op de komende daiku speelt de waarneming in de breedste zin hierbij een rol: wat ruik je, hoor je, zie je ? Probeer ook kleine scherpe waarnemingen naar boven te halen: een slak die met een zilverspoor de weg oversteeft, vogels die met de wind spelen, de zon die even door een wolkendek breekt, riet wat zich in de sloot spiegelt.....etc. Het zou mooi zijn om dit met beeldvormers te versterken. Fotomateriaal (zie bijlagen), geluidsopnamen of een meegenomen voorwerp kan beelden oproepen.

Instrueren

Zet een daiku op het bord. Lees het voor en vertel hoe zo'n gedichtje tot stand is gekomen.

Kern

Ga met de kinderen woordmateriaal verzamelen (in de achtergrondinformatie worden hiervoor suggesties gegeven) en laat ze hieruit een **daiku** maken. Dat begint met het maken van kleine zinnnetjes. Vervolgens tellen ze hun lettergrepen en proberen door woorden te schrappen, te vervangen of te verplaatsen aan de 17 lettergrepen te komen. Let er op dat de inhoud te maken heeft met waarnemingen in het landschap.

Hou er rekening mee dat de een meer tijd nodig heeft dan de ander.

Tip: Laat de kinderen pas met lettergrepen stoeien als er al wat korte zinnnetjes zijn ontstaan. Het gevaar bestaat dat ze blokkeren als ze al meteen in getelde lettergrepen gaan denken.

Afsluiting

De kinderen lezen hun gedichtjes voor. Laat ze kort commentaar geven op de voorgelezen tekstjes. (zie achtergrondinformatie)

Tip: Om deze les leuk af te ronden kunnen de daiku's worden ingesproken op een bandje, met stempelletters op a4 vellen gedrukt, mooi op een kaart worden geschreven en voorzien van een (pen-) tekeningetje etcetera.

Voorbeelden om in de les te gebruiken:

De theeketel blaast
door het open keukenraam
de koude middag.

De berkenboom zwaait
en wijst de wolken hun weg
naar de horizon

Titel: "Zwieren over de dijk"

Onderwerp: Dit is een klassikale oefening die het de kinderen mogelijk gaat maken om hun zelfgemaakte daiku te kalligraferen met een wasknijper als schrijfmateriaal en verdunde ecoline op gekleurd of wit papier **in A3 formaat**.

Doelgroep: Groep 7/8 van de basisschool

Doelen:

- Algemeen**
- de kinderen leren over het ontstaan van de lettervormgeving
- Concreet/vakspecifiek**
- de kinderen leren kalligraferen met een halve wasknijper en verdunde ecoline.
 - de kinderen leren dat het om een 'evenwijdige verplaatsing' (translatie) gaat.

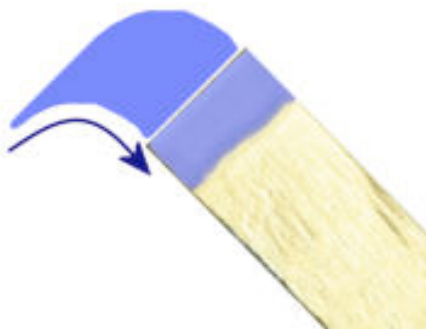
N.B. Belangrijk vooraf:

De knijpers die voor deze les als schrijfmateriaal worden gebruikt moeten eenmalig vooraf een halve dag in water weken.

Introductie

Belangrijk voor iedere les waarbij kinderen in welke vorm dan ook creatief gaan scheppen. We moeten de kinderen hier "triggeren". Inspireren ! We doen dat het liefst in drie stappen:

Introduceren

De leerkracht laat zien / vertelt hoe er door de eeuwen heen geschreven werd. 'Geschreven', want werd er altijd al met een potlood of ballpoint geschreven? De leerkracht stimuleert en enthousiasmeert de kinderen door afbeeldingen hiervan te bestuderen. De leerkracht kan ook besluiten om filmpjes te laten zien waarop door kalligrafisten getoond wordt hoe men werkt. (zie onderstaande sites)

http://www.iampeth.com/videos/John_DeCollibus_Lettering_Video_320.wmv
<http://www.vk.tv/video/13463>
http://www.quillskill.com/FLV/hi_res.html
<http://www.quillskill.com/extras/video2.htm>

Informeren

U toont de kinderen de mogelijkheden van het materiaal: je kunt op gekleurd of wit papier met gekleurde of zwarte inkt schrijven. Hiervoor toont U materiaal waar de kinderen naar kunnen kijken en waardoor ze in gedachten al willen beginnen !

Instrueren

De leerkracht deelt halve wasknijpers uit en het oefenblad. (zie schrijfbijlage 1) Het is het beste om de eerste vier oefeningen geheel onder begeleiding van de leerkracht uit te voeren. Bij oefening vier moeten de leerlingen allemaal even heel goed naar de uitleg van de leerkracht luisteren. Deze oefening is een 'translatietest', om te kijken of ze hun wasknijper wel in één stand kunnen houden. Deze oefening wordt dan ook niet gestreken, maar gestempeld. Mocht een kind tóch te vroeg begonnen zijn met strijken, dan is er geen man overboord. Er wordt bij voorkeur met verdunde ecoline geschreven. Er kan gewoon doorheen gestempeld worden.

Bij oefening 1 en 2 moeten 'losse streken' worden gemaakt. Oefening 3 laat zien dat je ook je 'pen' kunt verplaatsen in één streek. Oefening 5 staat bóven oefening 4. Laat de kinderen er pas aan beginnen ná oefening 4. Het gaat hierbij om het moeilijkste van het kalligraferen, namelijk het evenwijdig verplaatsen terwijl je "streek" buigt.

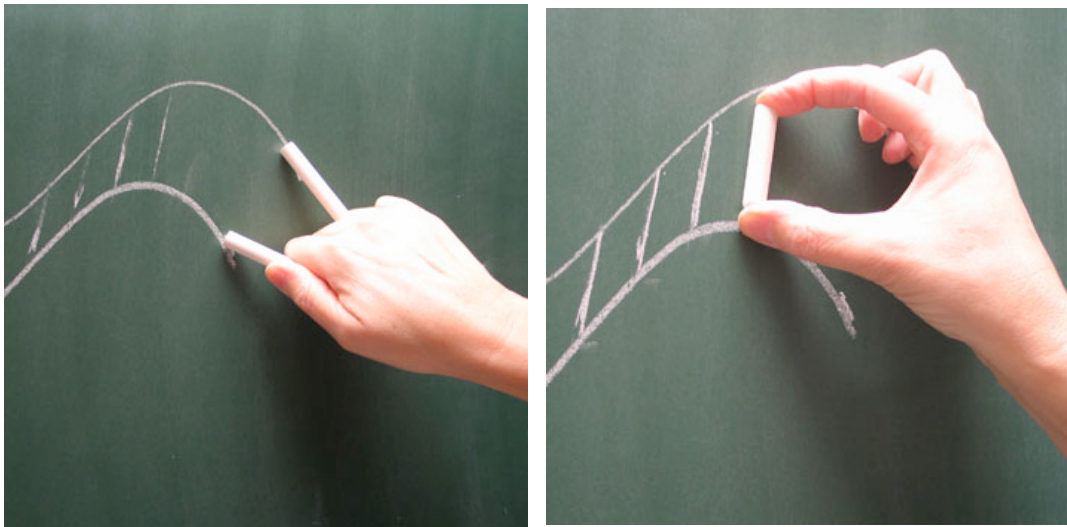

Dit is op het bord allemaal met een plat liggend krijtje voor te doen. Let goed op de **stand van de wasknijper**. Hierbij valt of staat het effect van wat de kinderen aan het doen zijn.

Het gaat bij deze les om het **niet-draaien** van de stand van het gereedschap zó, dat de hele beitelvorm zonder druk het blad overal kan raken.

Laat de kinderen na een eerste instructie op het bord de eerste drie oefeningen maken. Daarna moeten ze het materiaal even neerleggen.

Teken met twee krijtjes tegelijk oefening 4 op het bord:

Kern

Laat de kinderen na het oefenblad proberen letters te maken. Zie bijgaand lettertype. (bijlage 2) Ieder kind krijgt zo'n blad op tafel. Helaas zal het in deze les niet lukken om de daiku te kalligraferen, maar als er nog tijd is en deze les is geslaagd kunnen de kinderen het op ieder ander moment zelfstandig gaan kalligraferen.

Tip: De leerkracht kan er voor kiezen om een mooi passe-partout om de gekalligrafeerde daiku te (laten) maken en het een opvallende plek te geven om ze tentoon te stellen. (les 4) Het kader kan eventueel nog worden versierd met een patroon die je ook kunt maken met de wasknijper. Maar dit is natuurlijk aan de leerkracht.

Les 3 : Beeldende Vorming

Titel: "Er zit een luchtje aan mijn schilderij"

Onderwerp: De kinderen laten zich inspireren door het Noord-Hollands landschap in het algemeen en de landelijke omgeving waar ze wonen in het bijzonder, om te komen tot het vervaardigen van een landschapschilderij, waarbij de lucht en daarbij de sfeer van de lucht een grote rol speelt.

Doelgroep: Groep 7/8 van de basisschool

Doelen:

Beeldende doelen:

- Beeldaspect **kleur**: specifiek het mengen van kleuren. De kinderen ervaren dat een lucht bijna per uur kan verschillen. Je hebt 'mooie' luchten, luchten uit 'het boekje', dreigende luchten, luchten zonder wolken, luchten met heel veel kleuren, etc. Wat voor kleurnuances breng je aan?
- **Vorm**: Als je wolken schildert, is de vorm van de wolken dan grillig - regelmatig, luchtig - vast?
- **Ruimte**: welk standpunt neem je in? Is de horizon laag of hoog als je de lucht de meeste aandacht geeft?
- Kun je in je schilderij laten zien wat de lucht ons 'vertelt'?

Materiaal-technische doelen:

- de kinderen schilderen met plakkaatverf het hele blad vol en brengen d.m.v. mengen nuances aan in de lucht. Ze gebruiken lyonse kwasten en een 'palet' waar ze goed op kunnen mengen.
- de kinderen mogen met een potlood aan geven waar de horizon ligt en eventueel een grove 'skyline'.

Introductie

Belangrijk voor iedere les waarbij kinderen in welke vorm dan ook creatief gaan scheppen. We moeten de kinderen hier "triggeren". Inspireren ! We doen dat in drie stappen:

Introduceren/Informeren

De leerkracht draagt het **gedichtje** Wolken voor uit 'Jij bent de liefste' van Hans en Monique Hagen. (zie bijlage) Naar aanleiding van dit gedichtje kun je een gesprekje hebben over wolken. Ga hierbij vooral in op de verhalen van kinderen die uit ervaring vertellen hoe mooi een lucht kan zijn. Als dit niet wil lukken kun je aan de hand van het **beeldmateriaal** de verschillende luchten laten zien en zo je eigen enthousiasme uitdragen. Eventueel ga je als je daar behoefte toe voelt in op het ontstaan van zoveel verschillende luchten. Hoe komt het dat er avondrood is? Wat kunnen wolken ons 'vertellen'? (dreiging, opklaring, water, storm, etc.) Hoe heten sommige wolkenluchten? Zijn alle wolken pluizig? Etc.

Voor meer informatie: <http://home.wanadoo.nl/crijkee/wolk.htm>
Geef de kinderen uiteindelijk de opdracht dat ze in hun schilderijen proberen weer te geven wat voor weer er opkomt is, of welk tijdstip van de dag het is. Dit moet voor hen best moeilijk zijn omdat ze van te voren moeten bedenken welke kleuren ze gaan gebruiken.

Instrueren

Hoe gaan we te werk? Als ze dat willen mogen de kinderen eerst grof de lijnen zetten met potlood. Ze kunnen bijvoorbeeld eerst bepalen waar de horizon komt te liggen. Wijs erop dat het hele vel papier gevuld moet worden. Wijs de kinderen op het mengen van kleuren. Dat ze dat met kleine hoeveelheden tegelijk doen. Laat ze eventueel zien hoe je dat moet doen.

Kern

Begeleidt de kinderen door ze te stimuleren en te enthousiasmeren. Geef ze de kans het beeldmateriaal nader te bekijken en eventueel mogen ze het mee nemen naar hun plaats. Sommige kinderen kunnen dat duwtje net gebruiken om een succeservaring te hebben. Loop door de klas en help de kinderen waar nodig. Probeer ze uit te dagen door ze vragen te stellen.

Afsluiting

Hang of leg het werk van de kinderen op één centrale plek in de klas. Stel de kinderen vragen in de richting van je beeldende doelen. Bijvoorbeeld: Wat voor verschillende sferen zie jullie bij elkaar, oftewel wat 'vertellen' de luchten ons? Kun je omschrijven wat dan? Bij wie is het gelukt om goede en mooie kleuren te mengen? Zit er bij een van jullie een regelmaat in de wolken, zoals bijv. bij schapenwolkjes? Bij wie is het gelukt om wolken 'pluizig' te schilderen? Wie heeft een schilderij gemaakt wat je wel aan de wand zou willen hebben? En waarom dan?